

Ἑλληνες καὶ Τοῦρκοι (Κόντογλου Φώτης)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Τὸν καιρὸ πὸ φανερωθῆκανε οἱ Τοῦρκοι στὴ Μικρὰ Ἀσία ἦτανε μίᾱ μικρὴ φυλὴ. Γιὰ νὰ πληθύνουνε πιάσανε καὶ ἀλλαξοπιστούσανε τοὺς ντόπιους, πὸ οἱ περισσότεροὶ ἦτανε Ἑλληνας. Μ' αὐτὸν τὸν διαβολικὸ τρόπο, πὸ λένε πὸς τὸν σοφίστηκε ἕνα ἱμάμης, γινῆκανε ἕνα μεγάλο ἔθνος. Ἀλλὰ αὐτὸς ὁ τεχνητὸς τρόπος γιὰ νὰ πληθαίνουνε ἔπαψε κάποτε καὶ πιάσανε πάλι νὰ λιγοστεύουνε. Ὁ Γερμανὸς καθηγητῆς Krumbacher γράφει πὸς ὅσον καιρὸ ἡ Τουρκία θρεφότανε ἀπὸ τοὺς λαοὺς πὸ εἶχε σκλαβώσει κι ἀπὸ τὰ πλούτη πὸ ἦτανε μαζεμένα ἐπὶ αἰῶνες, μεγάλωνε καὶ δυνάμωνε, ὡς πὸ ἔγινε ὁ φόβος τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ σὰν περάσανε πιά ἐκεῖνα τὰ εὐτυχισμένα χρόνια ἄρχισε νὰ πίνει τὸ δικό της αἷμα, πὸ δὲν μπαίνει στὴ θέση του μὲ τίποτα. Μ' ὅλο πὸ εἶχανε χαρέμια μὲ πολλὰς γυναῖκες καὶ μ' ὅλο πὸ ἦταν ἀφέντες σ' αὐτὴ τὴ χώρα, ὀλοένα κατρακυλούσανε, ἀντὶ νὰ πᾶνε μπροστά. Σ' αὐτὸ συνέργησε πολὺ ἡ ἀδιάκοπη καὶ πολὺχρονη στρατολογία, μὰ περισσότερο ἡ παρὰ φύσει ἀσωτεία κι ὁ ἐκφυλισμὸς ἦταν ἡ αἰτία πὸ ἀραίωνε ὀλοένα ὁ τούρκικος πληθυσμὸς, βάλε καὶ τὴν κακὴ διοίκηση, μ' ὅλο πὸ τὴν ἴδια διοίκηση εἶχανε καὶ οἱ Ἑλληνας ραγιάδες καὶ μάλιστα πολὺ χειρότερη.

Ὁ Ἕλληνας ἀντέχει πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν Τοῦρκο, γιὰτί ἔχει περισσότερη ζωὴ

μέσα του κι ή έξυπνάδα του τόν δυναμώνει, τὸ πνεῦμα του τόν στερεώνει, ή έργατικότητα του κάνει τή ζωή του πιὸ εὐχάριστη κι αὐτὸν ἀνοιχτόκαρδο καὶ αἰσιόδοξο. Ἐνῶ ὁ Τοῦρκος ἔχει πολλὰ καλά, εἶναι καλοκάγαθος, ἀπλοϊκὸς καὶ φιλόξενος, σὰν δὲν τὸν ἔχει πιάσει ὁ φανατισμὸς, ποὺ τὸν κάνει ἀπὸ πρόβατο θεριό, ἀλλὰ εἶναι βαρὺς καὶ ἀδιάφορος, δὲν ἀγαπᾷ τὴ δουλειά, δὲν ἔχει τὸ κέφι ποὺ ἔχει ὁ Ἕλληνας, κι αὐτὴ ή φυσικὴ νωθρότητά του χειροτερεύει ἀπὸ τὴν πίστη ποὺ ἔχει στὸ «κισμέτ», στὸ γραφτὸ κι ἔτσι κι ή λίγη δραστηριότητά του χάνεται ὀλότελα.

Οἱ Τοῦρκοι δὲν ἀγαποῦνε τὴ θάλασσα, τὴ θαλασσινὴ ζωὴ καὶ τὸ ἐμπόριο, γι αὐτὸ φεύγουνε ἀπὸ τὴ ἀκροθαλασσιὰ καὶ τραβᾶνε παραμέσα στὴ στεριά. Ἐνῶ οἱ Ἕλληνες κατοικοῦσανε οἱ περισσότεροὶ κοντὰ στὴ θάλασσα καὶ κάνανε τὸ ἐμπόριο μὲ τὰ καράβια, πηγαίνοντας μέχρι τὸ Μισίρι, τὴ Ρουμανία, τὴ Ρουσία, τὸ Τριέστι καὶ τὴ Μαρσίλια. Κοντὰ στὸ ἐμπόριο οἱ Ἕλληνες εἶχανε στὰ χέρια τοὺς ὅλες τὶς τέχνες καὶ κάθε ἐπιχείρηση.

Μετὰ τὸ 1800 ὁ τούρκικος πληθυσμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀραίωσε πολὺ κι ή κυβέρνηση γιὰ νὰ τὸν δυναμώσει ἔφερε στὴν Ἀνατολὴ πολλοὺς Τούρκους ἀπὸ τὶς χῶρες ποὺ εἶχανε λευτερωθεῖ, ὅπως ἀπὸ τὴν Παλιὰ Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴ Μποσνία, ἀπὸ τὴ Αὐστρία, ἀπὸ τὴ Βουλγαρία καθὼς καὶ πολλοὺς Τσερκέζους ἀπὸ τὴ Ρωσία, ὡς τὰ 1900. Αὐτοὶ ἦταν οἱ λεγόμενοι μουατζίρηδες. Ἀλλὰ καὶ πάλι δὲ μπορέσανε οἱ μετανάστες νὰ δυναμώσουνε τὸν τούρκικο πληθυσμὸ. Μάλιστα φέρανε στὴν Ἀνατολὴ μεγάλη ἀναστάτωση. Τελευταία πήγανε στὴ Μικρὰ Ἀσία κι οἱ πρόσφυγες ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ νησιὰ καὶ ἀπὸ τὴν Κρήτη κι ἔτσι οἱ δυσκολίες πληθύνανε, μ' ὅλη τὴν ἀπέραντη γῆ ποὺ ἔχουνε οἱ Τοῦρκοι στὴ ἐξουσία τους.

Πολλοὶ εὐρωπαῖοι ἐπιστήμονες, δημοσιογράφοι καὶ ἄλλοι ποὺ ταξιδέψανε στὴν Ἀνατολὴ κατὰ τὰ τελευταία χρόνια, πρὸ πάντων πρὶν ἀπὸ τὰ 1900, ἔχουνε γράψει γι' αὐτὴ τὴν κατάσταση τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ μάλιστα θαυμάσανε, πὼς μπορέσανε οἱ Ἕλληνες νὰ μὴν ἐξοντωθοῦνε ὕστερ' ἀπὸ τόσα ποὺ πάθανε ἐπὶ αἰῶνες. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦτανε ὁ σπουδαῖος Γάλλος Γεωγράφος Reclus, ὁ Quinet, ποὺ γράφει πὼς οἱ Ἕλληνες φαίνονται καθαρὰ πὼς εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἀρχαίων, ὁ Αὐστριακὸς Ἀρχαιολόγος Benndorf, ὁ Duetemple, ὁ Perrot, ὁ Henri Mathieu, ὁ Γερμανὸς Βυζαντινολόγος Gelzer, ὁ Γερμανὸς Philippson, ποὺ ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐνθουσιώδεις, ὁ Rath, ὁ Ἀρχαιολόγος Humann, ὁ Deschamps, ὁ Schwinitz καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ὁ Ἑγγλέζος Ramsay, ποὺ ταξίδευε στὴ Μικρὰ Ἀσία δώδεκα ὀλάκερα χρόνια γράφει:

«Στὰ τούρκικα χωριὰ οἱ γυναῖκες, ἀπ' ὅσα εἶδα κι ἄκουσα, εἶναι πιὸ ἀδύνατες καὶ στὸ σῶμα καὶ στὸ πνεῦμα, γιατί στὴν παιδικὴ ἡλικία τοὺς ζήσανε ἄσχημα. Οἱ Ἑλληνίδες ὅμως μου κάμανε μεγάλη ἐντύπωση, γιατί εἶναι πιὸ καλὲς καὶ ἠθικὲς κι

ἀπὸ τοὺς ἄντρες τους, καλωκανωμένες κι ἔξυπνες. Ἀπὸ τούτη τὴ διαφορὰ πρέπει κανένας νὰ κρίνει τὸ μέλλον γιὰ τὶς δύο φυλές. Οἱ Ἑλληνίδες εἶναι ἡ πλούσια γῆ πὺ θὰ ξεπεταχτοῦνε οἱ μέλλουσες γενεές μὲ δύναμη. Ἐνῶ οἱ Τουρκάλες ὅπως εἶναι ἐλαττωματικὲς κι ἐξαντλημένες θὰ γεννήσουνε παιδιὰ φτωχὰ καὶ στὸ σῶμα καὶ στὸ πνεῦμα. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία πὺ ἐκφυλίζεται ὀλοένα ὁ τουρκικὸς λαὸς»

Καὶ παρακάτω λέγει: «Ὁ καμηλαρτζῆς (ὁ καμηλάτης) εἶναι πάντα Τοῦρκος ἢ Τουρκομάνος. Ἄλλὰ αὐτὸς πὺ ἔχει δικές του τὶς καμῆλες καὶ τὰ ἐμπορεύματα εἶναι χριστιανός».

Τὰ πιὸ σπουδαία κέντρα τοῦ Μικρασιατικοῦ πολιτισμοῦ ἦτανε οἱ παρακάτω Πολιτεῖες: Ἡ Σμύρνη, τὸ πιὸ ἐμπορικὸ λιμάνι τῆς Ἀνατολῆς, τὸ Αἰβαλί (Κυδωνίες), τὸ πιὸ ἑλληνικὸ μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὰ Βουρλά, τὸ Αἰδίνι μὲ τὰ μεγάλα παζάρια, ἡ Μαγνησία, μέσα σ' ἓναν μεγάλο κάμπο, ἡ Περγάμος, ἡ παλιὰ καὶ ἡ νέα Φώκαια, πολιτεῖες ἑλληνικότερες, τὸ Ἄδραμύτι, πολιτεία πολὺ ἀρχαία, ἡ Προῦσα, ἡ ξακουστὴ πολιτεία, πρώτη πρωτεύουσα τῶν Τούρκων καὶ πολλὲς ἄλλες. Τὸ ἄσπρο χαρτὶ πὺ μου ἀπομένει εἶναι πολὺ λίγο γιὰ νὰ γράψω ὅλες τὶς ἑλληνικὲς πολιτεῖες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἢ τουλάχιστον ὅσες εἶχανε ζωντανούς Ἑλληνες, ὅπως ἦτανε τὰ Σώκια, ὁ Τσεσμές, τὰ Ἀλάτσατα, τὸ Φρένελι, τὰ Μοσκονήσια, τὸ Κέμερι, τὰ Μουντανιά, ἡ Κίος, τὸ Μιχαλίτσι, ἡ Ἀρτάκη, ἡ Πανόρμος, ὁ Μαρμαράς, τὸ Ἑσκι Σεχίρ, ἡ Κιουτάχεια, τὸ Ἀξάρι, ἡ Φιλαδέλφεια, ὁ Κασαμπᾶς, τὸ Ναζλί, τὸ Ντενιζλί, ἡ Ἀττάλεια, ἡ Μάκρη καὶ πλῆθος ἄλλες. Καὶ ποιὸς νὰ μετρήσει καὶ νὰ ἱστορήσει τὶς ἑλληνικὲς πολιτεῖες τοῦ Πόντου, ἀρχαιότατα κάστρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν Τραπεζούντα, τὴν Κερασούντα, τὴ Σινώπη, τὰ Κοτύωρα ἢ τὶς πολιτεῖες τῆς Καππαδοκίας, πὺ στάθηκε ἡ Ἁγία Τράπεζα τῆς Ὀρθοδοξίας, τὴν Καισάρεια, τὸ Μουταλάσκι, τὴ Σινασὸ καὶ τόσες ἄλλες;

Ὅλοι οἱ Ἑλληνες, σὲ κάθε χώρα, ἀγαποῦνε τὴ θρησκεία τους. Οἱ Μικρασιάτες ὅμως τὴν ἀγαποῦνε ἀκόμη περισσότερο. Ἡ Μικρὰ Ἀσία ἦτανε Βυζάντιο. Οἱ ἐκκλησιᾶς ἦτανε ἀκαταμέτρητες. Κι ὅλοι, μικροὶ μεγάλοι, ἀκόμη κι οἱ γυναῖκες ξέρανε νὰ ψέλνουνε. Ἡ παράδοση ἦτανε ὀλοζώντανη μέσα στὶς καρδιές τους. Κατὰ τὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς πλῆθος Χριστιανοὶ μαρτυρήσανε κι ἀγίασανε. Εἶναι γραμμένοι σὲ ἓνα βιβλίο λεγόμενο «Μέγα Μαρτυρολόγιο». Γιὰ τοὺς Ἑλληνες ἡ θρησκεία εἶναι τόσο σπουδαία ὅσο σὲ κανέναν ἄλλο λαό. Θρησκεία καὶ Πατρίδα εἶναι μαζί. Ὅσο εἶχε πίστη ὁ Ἑλληνας, οἱ διάφορες προπαγάνδες δὲν κάνανε τίποτα. Τώρα μονάχα, πὺ μπῆκε ἡ ἀπιστία σὲ πολλὲς ἑλληνικὲς ψυχές, κι ὁ ὕλισμὸς κι ἡ καλοπέραση καταστρέψανε τὴν πνευματικὴ εὐαισθησία του, τώρα οἱ διάφορες προπαγάνδες ἀπλώσανε στὸ ἔθνος μας.

Σὰ χριστιανὸς ποθῶ νὰ βλέπω νὰ ζοῦνε σὰν ἀδέρφια ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, νὰ μὴν ὀχτρεύονται ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Οἱ Ἑλληνες κι οἱ Τοῦρκοι ζήσανε αἰῶνες ὁ ἓνας

κοντὰ στὸν ἄλλον. Ἄν δὲν κάνω λάθος οἱ Ἕλληνες εἶναι πιὸ βολικοὶ γιὰ μία τέτοια εἰρηνική ζωή. Δὲν τὸ λέγω ἐπειδὴ εἶμαι Ἕλληνας, ἀλλὰ γιατί αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ο φλογερὸς πατριωτισμὸς ποὺ ἔχουμε δὲν ἐκφυλίζεται ποτὲ σὲ σιχαμερὸ σωβινισμό. Κι οὔτε ὀχτρεύονται οἱ Ἕλληνες τοὺς ξένους, μάλιστα τοὺς ἀγαπᾶνε τόσο, ποὺ τὸ παρακάνουνε. Οἱ αἰχμάλωτοι ποὺ πιάσανε στοὺς πολέμους, οἱ Ἴταλοί, οἱ Γερμανοί, οἱ Τοῦρκοι, οἱ ἴδιοι μαρτυροῦνε πὼς ὁ Ἕλληνας εἶναι μεγαλόψυχος στοὺς ὀχτρούς του, πὼς ξεχνᾷ γρήγορα τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔκανε ὁ ἄλλος. Οἱ Ἑβραῖοι, ποὺ κακοπαθήσανε καὶ μαρτυρήσανε σὲ ἄλλες χῶρες, στὴν Ἑλλάδα ζήσανε καὶ ζοῦνε σὰ νὰ ἔναι στὸν τόπο τους κι αὐτὸ τὸ λένε μὲ εὐγνωμοσύνη. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ Ἀρμένηδες. Καὶ τοῦτο τὸ φαινόμενο ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἂν συλλογιστεῖ κανένας τὰ στενὰ σύνορά μας καὶ τὴ φτώχειά μας, σὲ καιρὸ ποὺ ἄλλες χῶρες, πλούσιες κι ἀπέραντες, δὲ χωνεύουνε τὸν ξένο ποὺ πάτησε στὸ χῶμα τους. Σε καμιὰ χώρα ὁ ξένος, ὅποιος καὶ νὰ ἔναι, δὲ ζεῖ μὲ τόση ἐλευθερία καὶ τόσο εὐχάριστα ὅσο στὴν Ἑλλάδα - στὴ μικρὴ, στὴ φτωχὴ καὶ στὴ χιλιοαδικημένη Ἑλλάδα.

Πηγή: agiazoni.gr